

Jaargang 6 • nummer 3
Juni 2008
Tweemaandelijks nieuwsbrief

Ver. Uitg.: Gerolf Annemans,
Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel.

1 • Vijf voor twaalf

2 • Recordinflatie leidt tot sterke stijging loonhandicap

3 • Recordinflatie – vervolg

4 • 'Tax Freedom Day' 2008. Nog geen beterschap

www.ondernemendvl.org

Tax Freedom Day 2008

(belastingopbrengsten / BBP)

Land	Datum	% BBP
Zwitserland	14 april	28,50
USA	23 april	30,80
Nederland	27 mei	40,30
UK	2 juni	42,40
Frankrijk	7 juni	43,50
Duitsland	9 juni	43,95
België	10 juni	44,10

Bron: PwC, juni 2008.

Vijf voor twaalf

15 juli komt nu wel akelig dichtbij voor Leterme en co. Ten laatste tegen deze datum moet de regering een grote staatshervorming voorleggen, BHV inclusief. Naast de communautaire kwesties moet de premier een antwoord vinden voor de huidige sociaaleconomische problemen. Terloops staat ook nog een begrotingscontrole op het programma. Gezien de nefaste economische conjunctuur lijkt zelfs maar een budgettaire evenwicht niet haalbaar zonder aanzienlijke inspanningen. Het worden nog spannende dagen voor het lot van de regering Leterme I.

Ondanks de schijnbare inertie op het vlak van de staatshervorming blijken de CD&V en VLD toch een voorstel uitgewerkt te hebben inzake de financiering van de deelstaten. Het komt erop neer dat op termijn 80% van de personenbelasting rechtstreeks aan de regio's wordt toegewezen. Het saldo zou dan ten behoeve van de federale staat blijven. Dergelijke maatregel zou een radicale breuk betekenen met de sinds de invoering van de Financieringswet in 1989 gangbare filosofie dat de belastingopbrengsten aan de federale staat toekomen, die ze dan gedeeltelijk volgens bepaalde regels aan de regio's toewijst. De rechtstreekse toekenning van middelen zou de gewesten inderdaad responsabiliseren, minder afhankelijk maken van federale dotaties en verplichten rekening te houden met de economische conjunctuur en dus het consumptiefederalisme verminderen.

Om tot een doeltreffende verdeling van de middelen te komen zijn er wel een aantal voorwaarden. Zo moeten de fiscale opbrengsten toegekend worden volgens het lokalisatieprincipe en moeten de regio's over voldoende bevoegdheden beschikken om de hoogte van hun eigen tarieven minstens gedeeltelijk vast te leggen. Daarenboven moet er een oplossing komen voor het fiscaal zwakkere Brussel en moet de financiering van de gemeenschappen geregeld worden. Indien de Vlaamse onderhandelaars hierin slagen, is er misschien binnen enkele jaren effectief sprake van een uitbreiding van de fiscale autonomie. We moeten ons echter niet teveel illusies maken. Zelfs indien de Franstalige partijen kunnen overtuigd worden hun eigen fiscale verantwoordelijkheid op te nemen in plaats van zich te nestelen in de risicovrije federale dotaties, zijn we nog ver af van een soevereine Vlaamse fiscaliteit. In 2007 bedroeg de opbrengst van de personenbelasting bijna 29% van de totale belastinginkomsten. Van een (gedeeltelijke) regionalisering van de vennootschapsbelasting (9% van de fiscale opbrengsten), van de indirecte belastingen (30%), laat staan van de sociale bijdragen (31%), is blijkbaar geen sprake. Daarenboven lijken de Vlaamse meerderheidspartijen niet bereid om te raken aan de interpersoonlijke Belgische solidariteit. Het Belgisch fundament van de sociale zekerheid blijft dus bestaan. De overheveling van enkele nog federale bevoegdheden op dit vlak lijkt momenteel het maximaal haalbare.

De sociaaleconomische uitdaging kan samengevat worden in één woord: koopkrachtbehoud. Nagenoeg iedereen is financieel slechter af door de huidige inflatie-opstoot, ook al worden de uitkeringen en de meeste lonen geïndexeerd. Uiteraard zullen de hoge (olie)prijzen de economie negatief beïnvloeden. De ING-bank raamt het effect op 1% groei van het BBP. Hierdoor zal de Belgische economie dit jaar niet meer dan 1,5% en 1,4% volgend jaar tegen nog 2,7% in 2007. Enkel de overheid profiteert van de hoge brandstofprijzen door toenemende BTW-opbrengsten. Het valt echter sterk te betwijfelen dat de inhaalbeweging in de indirecte belastingen zal volstaan om de tegenvallende inkomsten tijdens het eerste kwartaal te compenseren.

Meer koopkracht voor de consumenten is het best te verwezenlijken door lagere lasten. Budgettaire ligt dit bijzonder moeilijk, zeker nu zowel de Hoge Raad van Financiën als de Europese Commissie Leterme waarschuwen voor aanzienlijke tekorten. De HRF vreest zelfs een herhaling van de jaren '70, gekenmerkt door een enorme budgettaire ontsporing en een explosie van de schuld. Zover hoeft het echter niet te komen, maar het is duidelijk dat krachtige maatregelen noodzakelijk zijn. Het wordt bijzonder moeilijk om de noden van de consument (meer koopkracht) te verzoenen met de budgettaire noden (meer inkomsten en/of minder uitgaven) onder een communautaire godsvrede. Indien Leterme echter in zijn opdracht slaagt, bezorgt hij Albert II een onvergetelijke Belgische feestdag. Indien hij mislukt, betekent dit waarschijnlijk het einde van Leterme I.

Recordinflatie leidt tot sterke stijging loonhandicap

Voor het eerst sinds 1985 stijgt de inflatie boven de 5%. Na een voorlopige piek van 4,39% in maart daalde de index van de consumptieprijzen lichtjes tot 4,15% in april om in mei terug te stijgen tot niet minder dan 5,21%, het hoogste niveau in 23 jaar. In de Eurozone versnelt de inflatie tot 3,7% en evenaart hiermee het recordpeil van maart 2008. Via het indexeringsmechanisme wordt de hoge Belgische inflatie voor een belangrijk deel doorgerekend in de lonen en weddes waardoor de loonhandicap enorm toeneemt.

In het jaar 2007 bedroeg de gemiddelde stijging van de consumptieprijzen 1,82%. In de maand december overschreed de inflatie echter de kaap van 3%. Sindsdien stijgen de prijzen maandelijks verder (met uitzondering van april wanneer een lichte daling waargenomen is) tot 5,21% in mei. Vooral brandstoffen en voedingsmiddelen worden duurder: de olieprijs stapelt de recordniveaus op en volgens de meeste voorspellingen komt hier voorlopig geen einde aan, terwijl de prijsschokken in de overige grondstoffen worden doorberekend in de voedselprijzen. Volgens het Planbureau zakt de inflatie deze maand tot 4,97% om langzaam verder te dalen tot 3,71% in december 2008. Voor gans 2008 verwacht het Planbureau een gemiddelde inflatie van 4,3%. In 2009 zou de index dalen tot gemiddeld 2,5%.

Gezondheidsindex en loonindexering

De stijging van de gezondheidsindex zal dit jaar meer dan verdubbelen op jaarbasis: van een gemiddelde stijging van 1,7% in 2007 tot 3,8% dit jaar om vervolgens terug te dalen tot 2,4% in 2009. Deze index houdt geen rekening met de prijzen van benzine, diesel, alcohol en tabak en wordt gebruikt voor de indexering van de lonen, uitkeringen en huurprijzen. In mei bedroeg de stijging op jaarbasis 4,61%, een record. Volgens de prognoses van het Planbureau zal de stijging van de index dalen tot 3,25% tegen eind dit jaar.

Het verloop van de gezondheidsindex is dus bepalend voor de loonindexeringen. Eens het viermaandelijks voortschrijdend gemiddelde van de index een vastgelegde drempelwaarde (de spilindex) overschrijdt, treedt de automatische loonindexering in werking. De berekening van de spilindex volgt uit een CAO of, voor de publieke sector, uit de wet en wordt normaliter bepaald via een procentuele stijging

(meestal 2%) ten opzichte van een basisindex of de laatste spilindex. Eén maand na de overschrijding stijgen de sociale uitkeringen en twee maanden later de lonen van de ambtenaren, telkens met 2%. In april 2008 werd de spilindex overschreden, amper vier maanden na de vorige overschrijding in december 2007. Het was toen al veertien maanden geleden, in september 2006, dat de voorgaande spilindex sneuvelde. Het Planbureau verwacht momenteel een nieuwe overschrijding in december 2008 en opnieuw een jaar later in december 2009. Dit mechanisme heeft natuurlijk aanzienlijke budgettaire gevolgen. De (waarschijnlijk) twee indexeringen van de uitkeringen en van de lonen in de publieke sector verhoogt de federale uitgaven met tientallen miljoenen euro's in het lopende begrotingsjaar.

De automatische loonindexering via de gezondheidsindex werd ingevoerd in januari 1994 in het kader van de saneringen onder premier Dehaene, het zogenaamde Globaal Plan. De bedoeling was om een loon-prijsspiraal af te remmen, de loonhandicap in toom te houden en dus de concurrentiekracht te vrijwaren, terwijl tegelijkertijd de koopkracht zoveel mogelijk behouden blijft. Deze loonindexering is uniek in de wereld en wordt enkel nog toegepast in België en het Groothertogdom Luxemburg.

Inflatie in de Eurozone

Eurostat raamt de jaarlijkse inflatie voor de maand mei op 3,7% en bevestigt hiermee dat ook op Europees niveau de inflatie zich op een recordniveau bevindt. Aangezien fors klimmende grondstoffenprijzen aan de basis liggen van de stijgende consumptieprijzen, is toenemende inflatie een wereldwijd fenomeen. Toch blijken er, zelfs binnen de Eurozone, grote nationale verschillen te bestaan inzake de hoogte van de inflatie.

Met 5,2% heeft België na Slovenië de hoogste inflatie van de Eurolanden. Ten opzichte van Nederland bijvoorbeeld, ligt het inflatiepeil meer dan twee maal hoger. Dergelijke discrepanties kunnen onmogelijk louter verklaard worden door exogene internationale schokken. De oorzaak moet dan ook bij binnenlandse factoren gezocht worden. De prijsevolutie in de Belgische

Inflatie in de Eurozone, mei 2008					
België	5,2%	Cyprus	4,6%	Duitsland	3,1%
Finland	4,1%	Frankrijk	3,7%	Griekenland	4,9%
Ierland	3,7%	Italië	3,7%	Luxemburg	4,8%
Malta	4,1%	Nederland	2,1%	Oostenrijk	3,8%
Portugal	2,8%	Slovenië	6,2%	Spanje	4,1%
Eurozone 3,7%					
Bron: Eurostat, nationale statistieken.					

energiesector heeft alleszins een forse bijdrage geleverd aan de inflatie. Terwijl de stijging van de aardgasfactuur nog voornamelijk kan toegeschreven worden aan de prijs zelf, is dit bij elektriciteit veel minder het geval. Sinds de liberalisering van de energiemarkt is de elektriciteitsprijs met gemiddeld 45% toegenomen, waarvan ongeveer de helft tengevolge van hogere taksen en duurdere distributiekosten. Aangezien energie in België belast wordt tegen het standaard BTW-tarief van 21% en verschillende andere landen een verlaagd tarief toepassen, stijgen de Belgische energieprijzen sneller. Daarenboven zal de door de regering aan Electrabel en SPE opgelegde "vrijwillige energiebelasting" van 250 miljoen euro wel op één of andere manier aan de eindgebruiker worden doorgerekend. De politiek omstreden beslissing van de CREG om de transporttarieven van aardgas met 17% te verlagen, is in deze context dan ook niet meer dan een druppel op een hete plaat.

Ook in de distributiesector is er iets vreemds aan de hand. Blijkbaar is het gemiddeld 10% goedkoper om een winkelwagentje te vullen in Nederland dan in Vlaanderen. Dit is ook de federale minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen Van Quickenborne niet ontgaan en gelastte de Dienst voor de Mededinging de zaak nader te bekijken. Voorlopig is het dus moeilijk te zeggen of de wezenlijke prijsverschillen tussen Belgische en Nederlandse supermarkten volgen uit prijsafspraken (en dus kartelvorming) in België of van de prijzenoorlog die momenteel woedt in Nederland.

Uiteraard speelt ook de automatische loonkoppeling een rol in de Belgische inflatiecijfers. In de meeste Europese landen zijn de loonaanpassingen het gevolg van onderhandelingen tussen de sociale partners. Onder druk van kostenmatiging zullen de lonen er dan ook normaliter minder snel stijgen, wat ondermeer de internationale concurrentiekracht ten goede komt. Keerzijde van deze methode is de relatief lagere koopkracht voor de betrokken werknemers. Dit laatste wordt echter minstens gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere inflatie ten opzichte van het Belgische prijspeil.

Economische gevolgen

Waarschijnlijk ligt een combinatie van gebrekkige marktwerking (energiesector), hoge fiscale druk en arbitraire regeringsbeslissingen, het unieke indexeringsmechanisme en misschien wel concurrentievervalsende praktijken aan de basis van de sterk oplopende Belgische inflatie ten opzichte van andere EU-landen.

De Oeso verwacht dat de Belgische loonkosten in de periode 2007-2008 met 7,4% zullen stijgen, nagenoeg de helft meer dan de afgesproken loonnorm van 5%. Deze toename is een gevolg van de indexering van de lonen aan de hoger dan verwachte inflatie. In de buurlanden blijven de loonstijgingen beperkt tot gemiddeld 4,7%. Dit impliceert dat de reeds aanzienlijke loonhandicap van 8% sinds 1987 - volgens de voorzichtige schatting van het VBO - verder stijgt tot 10,7%. Sinds de invoering van de wet op de vrijwaring van de concurrentiekracht (1996) loopt de handicap op tot 4%. Volgens deze wet mogen de Belgische lonen niet sneller stijgen dan gemiddeld in de buurlanden. Gezien de recente evolutie is er in

principe een aanzienlijke correctie nodig. De onderhandelingen over de loonnorm 2009-2010 beloven dus bijzonder moeilijk te worden.

Natuurlijk laten de inflatiecijfers de Europese Centrale Bank niet onberoerd. De belangrijkste doelstelling van de ECB is de handhaving van de prijsstabiliteit, gedefinieerd als een inflatieniveau onder maar in de buurt van 2% op middellange termijn. Met inflatiecijfers die langere tijd boven de 3% pieken, moet de bank optreden. Het is dan ook niet te verwonderen dat de president van de ECB Jean-Claude Trichet dreigt om de inflatoire druk te verminderen met een renteverhoging, ondanks tegenvallende groeicijfers - zowel de Oeso als de EC gaan uit van 1,7% dit jaar - in Europa.

Uiteraard hebben de bedrijven te lijden onder deze situatie. Door de inflatie hebben ze af te rekenen met sterk gestegen kosten (ondermeer inzake lonen, grond- en brandstoffen) terwijl het steeds moeilijker wordt om deze kosten door te rekenen aan de consument. Een eventuele renteverhoging maakt financiering duurder, hypothekeert de uitvoer buiten de Eurozone en stimuleert de invoer. De winstverwachtingen dalen waardoor de tewerkstelling afneemt. Door de dalende koopkracht en het vooruitzicht op hogere werkloosheid haken de consumenten af. Enkel debiteurs profiteren van de inflatie aangezien hun reële schuld afneemt. De overheid pikt daarenboven nog een graantje meer door de stijgende fiscale inkomsten (in eerste instantie bij de BTW, later bij de personenbelasting).

(vervolg op p. 4)

Olieprijzen per vat, in USD (oktober 2006 - juni 2008)

In de beschouwde periode steeg de EUR van gemiddeld 1,30 USD tot bijna 1,60 USD om daarna terug te dalen tot ongeveer 1,55 USD. Door de appreciatie van de Euro bleef het effect van de duurdere olie lange tijd beperkt in de Eurozone.

Bron: Bloomberg, 12 juni 2008.

'Tax Freedom Day' 2008. Nog geen beterschap

10 juni 2008. Tot deze datum werkte de gemiddelde belastingbetaler voor de overheid. Op 'Tax Freedom Day' heeft hij zijn belastingen voor 2008 verdiend en begint hij voor zichzelf te werken. In andere landen valt de 'Tax Freedom Day' vroeger. Zwitsers hebben reeds medio april hun belastingen betaald, Nederlanders eind mei, Fransen in de eerste week van juni. Enkel Duitsers werken ongeveer even lang voor de staat.

PricewaterhouseCoopers berekende dat de Belgische 'Tax Freedom Day' (TFD) nu reeds voor het derde jaar op rij op 10 juni valt. Dit impliceert dat de Belgische fiscale druk in deze periode onveranderd blijft. Ondanks verschillende, weliswaar beperkte, maatregelen en beloften om de belastingen te verlagen, daalt de totale (para)fiscale druk niet. Zoals blijkt uit de tabel op de eerste bladzijde, blijven de belastingen hoog in België: van de zeven landen opgenomen in de internationale vergelijking, moet in België het langst gewerkt worden om de belastingen te voldoen.

De TFD wordt berekend door de totale belastinginkomsten (inclusief de bijdragen voor de sociale zekerheid) te delen door het BBP. Voor België bedraagt deze ratio 44,1% in 2008. Door deze uitkomst om te zetten in het aantal kalenderdagen, wordt de TFD van het betreffende land becijferd. Een omvangrijke publieke sector hoeft echter a priori niet steeds negatief te zijn. De vraag is of we genoeg terugkrijgen van de staat voor de hoge belastingen die we betalen. Professor Moesen (K.U.Leuven) probeerde de vraag te beantwoorden.

Moesen onderzocht of er een verband bestaat tussen de omvang van het overheidsbudget (gemeten door de fiscale druk) en de concurrentiepositie van een land (gemeten door de competitiviteitsindex van het Wereld Economisch Forum) en dit voor 23 vergelijkbare OESO-landen. Er blijkt slechts een lage correlatie te bestaan tussen beide parameters. Zo slagen de Angelsaksische landen met ondermeer de VS, Australië maar ook Zwitserland en Oostenrijk, erin met een relatief kleine overheid competitief hoog te scoren. Ook de Scandinavische landen blijken zeer competitief, zij het wel bij een omvangrijke overheidsector. De Mediterrane landen (Griekenland, Italië en Spanje) daarentegen kennen een eerder middelmatige fiscale druk maar presteren slecht op het vlak van de competitiviteit. Een laatste groep landen, de Rijnlanden (met ondermeer België, Frankrijk, Duitsland, Nederland, IJsland en Canada) worden gekenmerkt door een meer dan gemiddelde publieke sector, maar slagen er niet in hoge competitiviteitscores te behalen. Een gemiddelde overheid is met andere woorden geen garantie voor een concurrentiële economie (cfr. Mediterrane groep). Omgekeerd is een omvangrijke publieke sector niet noodzakelijk een rem op de competitiviteit zoals de Scandinavische landen aantonen.

Het ontbreken van een eenduidig verband kan verklaard worden door twee tegenstrijdige verklaringen. Enerzijds leidt een omvangrijke publieke sector tot meer publieke goederen zoals recht en orde, infrastructuur, onderwijs en gezondheid, wat de economie in principe stimuleert. Anderzijds moet dit

overheidsapparaat gefinancierd worden met allerlei belastingen. De belastingbetaler zal alsmaar minder geneigd zijn inspanningen hiervoor te leveren, terwijl de bureaucratie steeds verstikkender wordt. Indien de negatieve effecten de positieve overtreffen, komt de concurrentiële positie en dus de economische groei in gevaar. Er bestaat echter wel een sterke correlatie tussen de competitiviteit van de economie en de kwaliteit van de overheid. Dit laatste kan gemeten worden door de overheideffectiviteitsindex van de Wereldbank. Hoe strikter de begrotingsdiscipline en hoe groter het vertrouwen in de overheid, hoe groter de efficiëntie. De kwaliteit van de overheid hangt dus vooral af van de organisatie van en procedures binnen de publieke sector. De overheidscultuur is met andere woorden doorslaggevend.

Qua omvang van het overheidsbudget staat België op de zesde plaats in de rangschikking van de 23 Oeso-landen, na de Scandinavische staten en Frankrijk. Op het vlak van de effectiviteit zakt België naar de dertiende plaats. Op basis van voorgaande analyse concludeert professor Moesen dat België grosso modo drie opties heeft om zijn relatieve positie in de globale rangschikking te verbeteren. Een eerste mogelijkheid bestaat erin de efficiëntie te verbeteren terwijl het actuele budget bevroren wordt. Hiervoor is wel een aanpassing van de 'overheidscultuur' noodzakelijk. Daarnaast kan men kiezen voor een verlaging van de uitgaven. Gezien de geringe correlatie tussen de effectiviteit en omvang van de overheid, zal de efficiëntie hierdoor niet noodzakelijk verminderen. De bestaande kwaliteit kan dus gehandhaafd worden bij een lagere belastingdruk. Naast de politieke weerstand tegen deze optie, zijn er ook nog onduidelijkheden over de praktische toepassing ervan. Een combinatie van de twee voorgaande opties bestaat erin het budget en dus de belastingen te verlagen én tegelijkertijd de efficiëntie van de overheid te verhogen. Volgens Moesen is een verbetering van overheidprestaties met 8% compatibel met een verlaging van de fiscale druk van eveneens 8% (of ongeveer 4% BBP) over een periode van 8 jaar. Volgens dit scenario zou de TFD dan op 25 mei vallen, nagenoeg dezelfde datum als de Nederlandse TFD vandaag. Waarop wacht de regering eigenlijk nog?

(vervolg van p. 3)

Tips voor de premier

De overheid kan wel degelijk maatregelen nemen om een rampscenario te vermijden. Zo moet ze vooral een betere marktwerking garanderen, ook in de energie- en telecomsector. Meer concurrentie zorgt immers voor een neerwaartse druk op de prijzen. Prijscontroles of nieuwe restricties zijn geen oplossing want ze camoufleren enkel de symptomen. Ook een lagere (para-)fiscaliteit - bijvoorbeeld inzake BTW op energie of sociale bijdragen op arbeid - zullen de koopkracht ondersteunen. Het Unizo-voorstel om het indexeringsmechanisme bij te sturen door enkel het nettoloon te indexeren, zal eveneens de koopkracht van de gezinnen verhogen zonder de concurrentiekracht aan te tasten. Enkel de overheid zal hierdoor inkomsten derven, maar dit zal de regering er misschien eindelijk toe aanzetten werk te maken van de noodzakelijke ontvetting van het overheidsapparaat.